

LIBRIS

We know
books

Copertă: *Ionuț Ardeleanu-Paici*
Tehnoredactor: *Alexandra Grigore*
Secretar de redacție: *Paulina Lămășanu*

© 2025 Editura Paideia
Str. Tudor Arghezi nr. 15, sector 2
București, România
tel.: 021.316.82.10
e-mail: office@paideia.ro
www.paideia.ro
www.cadourialese.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

TULICI, PAUL

Umanitatea în mentenanță : diagnoza contemporaneității /

Paul Tulici. - București : Paideia, 2025

ISBN 978-606-748-952-1

1

Paul Tulici

Umanitatea în mentenanță
Diagnoza contemporaneității

paideia

București, 2025

Cuprins

Introducere.....	7
Partea întâi – Verificări intracraniene.....	11
Inerția viețuirii – despre automatismele noastre.....	13
Nevoia de autonomie – despre unicitate în plan superior....	16
Resetare prin vicii – despre greșita înțelegere a nevoilor...20	
Prăjeala – despre intoxicațiile minții.....	23
Despre comoditate ca viciu.....	26
Cartografierea hărții – despre credințe și prejudecăți.....	29
Cabotin din obligație – despre măștile sociale – ipocrizia...35	
Traista cu merinde – despre mentalitate și valori.....	38
Partea a doua – Analiza mecanismelor generale.....	45
Carne de tun – despre educație.....	47
Zgomot de fond – despre limbuție și comunicare.....	52
Extensie cu electroni – despre tehnologie.....	55
Versiunea mea mai bună – despre decență.....	60
Mai mult, cât mai multe – despre mofturi și iresponsabilitate.....	64
Copilul din noi – despre infantilismul păgubos.....	67
Al nimănu – despre singurătatea nedorită.....	73
Șeful de sus – despre conducătorul sterp.....	76
Membrul năîng al familiei – despre dictatura mediocrității.....	80

Partea a treia – Investigații amănunțite.....	87
Clătinarea colosului din Vest – despre criza spirituală postcreștină.....	89
Façade aspectuoase – despre spoială și improvizații.....	95
Să ne rîdem – despre umor și divertisment.....	100
Program artistic – despre platitudine în artă.....	105
Păstorii pe cîmp – despre formatorii de opinie.....	111
Libertatea la liber – despre sabotarea valorilor umaniste...	115
Proroci și prorociri – despre credința în științe.....	120
Toți la grămadă – despre uniformizarea globalizării.....	124
La braț cu absolutul – despre spiritualitatea minimalistă...	128

Introducere

După ce am finalizat ceea ce credeam a fi ultima corectură la *Cioburi și reflecții*, simțind golul lăsat de necreație, mi-am pus întrebarea metafizico-teologico-pragmatică: „Ce dracu’ fac acuma?” Terminasem o lucrare compusă dintr-un jurnal de idei și o mînă de eseuri, dominate fiind de hazardul inspirației, acestea aveau caracter spontan, incoerent, fulgurant și provizoriu. Îmi lăsasem mintea pe mîna inspirației de moment; reflectasem, chiar dacă ore în șir, asupra ceea ce-mi stîrnea curiozitatea, asupra ceea ce mă indigna, ceea ce nu-mi dădea pace ani la rînd, ceea ce consideram a fi mai mult decît obligatoriu de-a fi meditat. Ce se naște din hazard, ordine tînjește. Chiar dacă dincolo de imprevizibilul și de haosul ideilor, așa cum se aștern ele într-un jurnal, există o viziune unificatoare, senzația de încîlceală și brambureală n-are cum să nu te izbească cînd le citești. „Ce-ar fi să reiau totul de la capăt, îmi zic, să pun ordine în debandada asta aforistică, să scot coerența la suprafață? Voi forța mintea să lucreze pe o structură organizată, planificată în liniile importante ale lucrării, să-i trasez o direcție de la început și pe care s-o mențin, pe cît mi-e cu putință.”

Îmi amintisem de primăvara anului 2016 cînd pregăteam lucrarea de dizertație la Biblioteca Județeană din Cluj-Napoca, cu o temă pe care eu o alesesem, „Modul în care conceptele din Grecia veche s-au păstrat și s-au transformat pînă azi: democrație, libertate, educație etc.”, lucrare ce avea caracteristicile și

normele academice specifice. Mi-a făcut plăcere să studiez, să caut informațiile necesare și să concep acea dizertație; totuși, mi-am zis un lucru: „De mă voi ocupa vreodată de filosofie, am s-o fac în felul meu: liber, sincer, creativ, direct și doar pe chestiunile absolut fundamentale”. Într-o după-amiază însorită, am încropit pe foaie o listă cu 30 de titluri și subiecte ce meritau a fi chestionate. Datată 26.V.2016, am scris următoarele:

Teme de reflecție:

Originea valorilor: nașterea din complexe, frustrări

Societatea – monstrul cu 3 capete: libertate, egalitate, dreptate

Hipermarket – minisocietatea contemporană – demers antropologic

Moștenirea și țelurile științei

Omul și tehnologia – digitalizarea conștiinței [...]

și tot așa pînă la 30. O serie de teme, diversificate, ce nu aveau coerența pe care mi-o doream, dar nu conta, fiindcă oricum nu urma să le folosesc; mi-au servit doar ca punct de plecare în demersul lucrării de față, au fost mai mult un model a ceea ce urma să fac, mi-au reamintit pe ce cale alesesem să umblu întru filosofie.

Pe o coală nouă, undeva în stînga sus apar menționate zilele în care am notat cele ce-au urmat, „17.I.'21 și 30.I'”, plus semnătura mea dedesubt, zile cînd am decis tot ceea ce avea să constituie munca mea meditativă din următorii ani:

Umanitatea în mentenanță

Scop lucrare – radiografia generală asupra omului și epocii contemporane – cronică conceptualizantă [...]

continuînd cu celelalte ingrediente necesare oricărei scriituri, ce urma să le folosesc: tipul lucrării, cuprinsul, temele abordate, genul scriiturii, limbajul și tonurile, structura efectivă pe care o

voi urma. Odată puse astea pe hîrtie, lucrurile nu mai sînt atît de difuze, încetul cu încetul se limpezesc.

„Umanitatea în mentenanță”, un titlu pe cît de ambițios, pe atît de înșelător. Bineînțeles că omul nu-i o mașinărie care să necesite verificări și intervenția tehnicianului pentru a repara ceea ce-i stricat în el, pentru a înlocui ceea ce-i ireversibil compromis. Umanitatea, aici, nu în sensul de totalitate a indivizilor ce aparțin speciei umane, cît este vorba de natura specifică nouă, iar pentru a fi mai lesne de meditat o temă ca asta, atît de veche și atît de tocită, am atacat-o pe trei paliere: ceea ce avem lăuntric înăscut, ceea ce lăsăm să se vadă la suprafață și cum sîntem față de ceilalți în societate. Am reflectat asupra omului și-a vremurilor actuale, adică, am ales principale articulații ce dau flexibilitatea devenirii noastre: nevoi, credințe, valori, comunicare, singurătate, educație, tehnologie, știință, artă, societate, spiritualitate. Precum ignorantul, am trecut prin toate, le-am luat la ochi și le-am răscolit puțin.

Ceea ce se deschide mai departe nu-i o lucrare științifică cu metodologie, informații, experimente și date măsurabile, citate și trimiteri către autori importanți și cărți de referință; este o viziune, pe cît am putut de coerentă, cuprinzătoare în teme ce le-am crezut definitorii și argumentată persuasiv și subiectiv, asupra omului contemporan și a civilizației occidentale, la periferia căreia este situată țara mea. A ieșit ce-mi propusesem din punct de vedere al consistenței? Evident că nu. Există lucruri importante ce mi-au scăpat? Cu certitudine, da. Este lectură de recomandat cititorului obișnuit, flușturistic? Nici vorbă; sînt alte cărți de neratat. N-am făcut altceva, pe parcursul reflecțiilor, decît a răspunde întrebărilor rămase implicite: „Cine sînt eu? Cine este celălalt? Cum funcționează lucrurile? În ce lume trăim? Din ce sîntem făcuți; spre ce ne îndreptăm?” Cap-coadă, am lucrat

pentru mine, am fost direct, sincer, tranșant, descumpănit, ironic, încrezător. Dacă cineva, vreodată, din curiozitate ori pur și simplu aflându-se-n treabă, mă va întreba: „Băi, nenea Tulici, ce mai e și lumea asta?”, iar eu voi fi căzut atât de tare în superficialitate și văduvit complet de umor, îi voi arăta această carte: „Uite, asta am priceput eu din ea, cândva!”

Florești, 07.10.2023

Partea întâi

Verificări intracraniene

Inerția viețuirii – despre automatismele noastre

Cum apare un om pe lumea asta? Dacă ai fi întrebat lucrul acesta, cîndva, un copil de pînă în șapte-opt ani, nu demult tare, cu zeci de ani în urmă, să zicem, cel mai probabil ți-ar fi răspuns că-l „aduce barza”. Azi ar putea răspunde „că-i asamblat în fabrică și trebuie să-ți aștepți rîndul pentru livrare” sau orice altă grozăvie. Subiecte tabu și mituri înșesate în jurul lor. Pornești cu sîngul la drum, ți-e ascuns adevărul dintr-o pudoare și o proastă gestionare a situației de către adulți. Educația s-a făcut doar pe sfert și în detrimentul copilului, urmînd niște tipare bine stabilite de valorile și cutumele societății, în funcție de fiecare epocă. Iar pe lîngă asta, nu mai vorbim de ignoranța care forța dascălul să întoarcă privirea de la nevoile firești ale copilului, băgîndu-i-se-n cap bazaconii care să înlocuiască adevărurile simple și clare despre subiectele în discuție. Ne ferim instinctiv de adevărurile înconfortabile. Pînă vom afla cum vine omul pe lume, că berzele și-au rărit zborul prin părțile locului, iar fabricile produc cu totul altceva, deocamdată, să lăsăm subiectul deschis și deoparte pentru moment și să vedem ce-i cu el, cu omul, pe aici.

Apărut de „nu-știu-unde” pe linie biologică, această ființă nespus de miraculoasă este activată de mecanismul instinctual, cel responsabil cu adaptarea, supraviețuirea și perpetuarea speciei, și rămîne în foarte mare măsură servitorul acestuia. Fundamentul ființei umane este în partea de necontrolat a ei, este bine ascuns și cît se poate de inaccesibil. Acest mecanism instinctual ne definește în egală măsură pe fiecare, chiar dacă la unii indivizi el este mai „performant”; acesta este soclul pe care se așază

personalitatea noastră peste care se așterne caracterul. Dacă vrei să-i spui așa, este pilotul automat care setează mașinăria-umană să viețuiască, este o deplasare din inerție din momentul nașterii pînă la cel al morții. Precum un avion care după ce a fost ridicat de la sol și ajunge la altitudinea de croazieră își urmează cursul pînă la destinație. Doar *turbulențele* și alte fenomene *neprevăzute* scot aparatul de pe pilotul automat, iar comanda este preluată de căpitan și secundul său. Așa mi se pare că „zboară” și omul prin văzduhul vieții sale, prin turbulențele istorice și de multe ori cu defecțiuni interioare, urmînd un drum deja stabilit, automat și inconștient, de către instinctele sale.

Din inerție, te deplasezi pe o rută stabilită, prin tumultul cotidianului, încercînd să treci prin el atunci cînd nu ești copleșit total de nenorociri și nu te ține la o altitudine periculos de joasă. Faci totul pentru a călători pe pilot automat și la binecuvîntata altitudine de croazieră, acolo unde toate par a fi sigure – sfintele sentimente de siguranță și confort. Urmezi o rută prestabilită și cît se poate de banală: mergi la școală, după studii îți găsești un job, întîlnești (cel puțin) un partener de viață, apoi faci împrumut bancar pentru a achiziționa bunuri materiale, contribui la creșterea demografică, te retragi din activitate și cu mult noroc, să recunoaștem, ai trăit într-o atmosferă călduță și ușoară sau măcar previzibilă dacă nu ușoară. Ce mai rămîne? Întoarcerea la străbunii tăi și la zeei la care te-ai închinat. La asta a folosit pilotul automat, iar tu ai fost vehiculul condus – de direcție s-a ocupat specia ce lucrează-n tine prin instincte, iar manevrele și gestionarea concretă a situațiilor au căzut în sarcina ta. Arhitect și salahor, de aici pornește relația. O vedem peste tot, la foarte mulți indivizi, sînt pînă la urmă legi ale naturii, mersul firesc al lucrurilor, e greu să nu te supui, de fapt, nu-ți trece prin cap să nu te supui. Dacă tot am pomenit de centrul de comandă, vorba aceea: „De la cap ni se trag toate”, poate că ar fi potrivit să amintim și de

combustibilul cu care alimentăm vehiculul, avionul din analogia de mai sus; iar eu cred că din nevoi strîns legate de instincte cresc dorințele, care la rîndul lor sînt strîns lipite de speranțe din care înfloresc plăceri și iluzii. Cu acestea ne hrănim o viață întregă, urmînd cursul prefigurat de inerția instinctuală.

O hartă nu ar strica sau oricum un sistem de orientare în spațiu, să nu ne trezim în buimaca situație de-a ne învîrți în jurul cozii... – Rătăcirea ne curge prin vene. Ce ar putea să ne ghideze prin iureșul și imprevizibilul viețuirii inerțiale? Pentru asta avem prejudecăți, convingeri, crezuri și idei fixe. Deci, ne orientăm printre posibilități, șanse și hazard cu ajutorul aceste hărți „tatuată” în mintea noastră, care servește cursei – (instinctelor, organicului).

Așa cum pare previzibil și evident, nu sîntem numai noi (doi) în această călătorie, sîntem înconjurați de nenumărați oameni, care și ei își au în măsură covîrșitoare același drum, cu același pilot automat, cu același carburant, ghidați de hărți în multe privințe asemănătoare, dar cu deosebiri în maniera în care satisfacem și facem lucrurile acestea. La început omul a fost o specie de mamifere ca oricare alta, apoi a început să domine alte specii de animale, continuînd prin a domina „specii” de oameni din interiorul propriei specii și sfîrșind prin a încerca să domine natura – de la animal hăituit la semizeu nemilos. Fabulos parcurs, cine-ar fi crezut? Este totuși singura specie care-și înregistrează istoria sa, care caută să cunoască cum stau lucrurile și care e pornită spre creație și distrugere, învăluind totul în interpretare și inexactități. Singura specie pornită din savană, trecută prin grote și care a schimbat fața pămîntului, care și-a construit propriul habitat – se îndepărtează de origini pustiind tot în urma sa. Și-a creat propria junglă, în care a instaurat peste legile naturii propriile legi pentru a nu se devora indivizii între ei și i-a dus spre o formă de nerecunoscut uneori, cînd îți amintești de origini